

CENTRELE DE ASISTENȚĂ JURIDICĂ, PSIHOLOGICĂ ȘI DE REABILITARE PRIMARĂ A VICTIMELOR TORTURII

**Захария Сергей Константинович - доктор, конференциар, ректор
Комратского государственного университета, депутат Народного собрания
Боршевский Андрей Петрович - доктор, председатель Института
демократии**

CZU 343.24; 343.255.5

Пытки являются одним из тяжелейших преступлений, нарушают фундаментальные права человека, запрещены международным и национальным законодательством. Для борьбы с данным явлением были созданы Центры юридической, психологической и реабилитационной помощи жертвам пыток. Центры были открыты в рамках проекта «Все вместе скажем НЕТ пыткам в Молдове: гражданское общество против пыток», осуществляемым Институтом демократии (Комрат) в партнерстве с Национальным институтом женщин Молдовы «Равноправие» (Кишинев) и Медиа Центра Приднестровья при поддержке Европейского Союза.

Эта статья была подготовлена Институтом демократии (Молдова). Данная статья финансируется Европейским Союзом в рамках EIDHR. Мнения, выраженные в статье, не обязательно отражают точку зрения Европейского Союза.

Ключевые слова: НПО, Конвенция Организации Объединенных Наций Конвенции против пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания, Европейский суд по правам человека, Молдова, пытки, Институт демократии.

No one shall be subjected to torture (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms).

The Centers of Legal, Psychological and Rehabilitation Assistance to Victims of Torture are a part of a project "Let All of Us Say NO to Torture in Moldova: Civil Society against Torture" created by the Institute for Democracy (Comrat) in partnership with the National Institute for Women of Moldova "Equality" (Chisinau) and the Media Center for Transnistria, with the support of the European Union.

This article was prepared by the Institute for Democracy (Moldova). This article is funded by the European Union (European Instrument for Democracy and Human Rights). Opinions expressed in the article do not necessarily represent those of the European Union.

Keywords: NGOs, United Nations Convention against Torture, European Court of Human Rights, Moldova, Torture, Institute for Democracy.

Nimeni nu poate fi supus torturii (Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale).

Centrele de Asistență Juridică, Psihologică și de Reabilitare a Victimelor Torturii sunt deschise în cadrul proiectului „Toți împreună vom spune NU torturilor în Moldova: societatea civilă împotriva tor-

turii,, implementat de Institutul pentru Democrație (Comrat), în parteneriat cu Institutul Național al Femeilor din Moldova (Chișinău) și Centrul Media pentru Transnistria (regiunea Transnistriană), cu suportul Uniunii Europene.

Acest articol a fost pregătit de Institutul pentru Democrație (Moldova). Acest articol este finanțat de

Uniunea Europeană în cadrul EIDHR. Părerile expuse în acest articol nu prezintă neapărat și parerea Uniunii Europene.

Cuvinte cheie: ONG, Convenția Organizației Națiunilor Unite, Convenții împotriva torturilor și a altor pedepse și tratamente crude, inumane sau degradante, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Moldova, torture, Institutul pentru Democrație.

Tortura este una dintre cele mai grave infracțiuni, care încalcă drepturile fundamentale ale omului, este interzisă de dreptul internațional și național. Cu toate acestea, tortura continuă să fie aplicată în majoritatea statelor.

Tortura este una dintre cele mai grave infracțiuni, care atentează la construirea unei societăți democratice. Tortura încalcă drepturile fundamentale ale omului, este interzisă de legislația internațională și națională. În ciuda acestui fapt, aceasta continuă să fie prezentă în majoritatea statelor.

Tortura este cauza deliberată a suferințelor (fizice și psihice) în scopul obținerii de informații sau în scopul pedepsirii. Tortura este o formă de suferință care provoacă durere unei persoane, indiferent de circumstanțe și scopuri, indiferent dacă pedeapsa se încheie cu această procedură sau dacă o persoană este lipsită de viață.

Tortura se deosebește de alte forme de tratament sau pedepse crude, inumane sau degradante, prin faptul că durerea și suferințele sunt cauzate de angajații statului sau de alte persoane la convingerea primilor, în scopul obținerii informațiilor, pedepsirii, constrângerii sau discriminării.

Convenția ONU împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante definește „tortura” ca fiind: ...orice act prin care se provoacă unei persoane, cu intenție, o durere sau suferințe puternice, de natură fizică sau psihică, în special cu scopul de a obține, de la această persoană sau de la o persoană terță, informații sau mărturisiri, de a o pedepsi pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis sau este bănuită că l-a comis, de a o intimida sau de a face presiune asupra unei terțe persoane, sau pentru orice alt motiv bazat pe o formă de discriminare, oricare ar fi ea, atunci când o asemenea durere sau suferință sunt provocate de către un agent al autorității publice sau orice altă persoană care acționează cu titlu oficial, sau la instigarea sau cu consimțământul expres sau tacit al unor asemenea persoane.

Conform Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale, tortura este o infracțiune împotriva umanității, dacă este comisă ca parte a unui atac răspândit sau sistematic împotriva oricărui civil (articolul 1, articolul 7) sau a unei crime de război atunci când este îndreptată împotriva persoanelor sau bunurilor protejate în temeiul dispozițiilor relevante a Convenției de la Geneva.

Articolul 1661 din Codul penal al Republicii Moldova (Tortura, tratamentul inuman sau degradant) prevede pedeapsa pentru ...cauzarea intenționată a unei dureri sau a suferinței fizice ori psihice, care reprezintă tratament inuman ori degradant, de către o persoană publică sau de către o persoană care, de facto, exercită atribuțiile unei autorități publice, sau de către orice altă persoană care acționează cu titlu oficial sau cu consimțământul expres ori tacit al unei asemenea persoane cu închisoare de la 2 la 6 ani sau cu amendă în mărime de la 1150 la 1350 de unități convenționale, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani.

Art. 166/1 (al. 2) prevede că: Acțiunile prevăzute la alin. (1) săvârșite cu bună știință asupra unui minor sau asupra unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dizabilității ori altui factor; săvârșite asupra a 2 sau a mai multor persoane; săvârșite de 2 sau de mai multe persoane; săvârșite prin folosirea armei, instrumentelor speciale sau a altor obiecte adaptate acestui scop; săvârșite de o persoană cu funcție de răspundere sau de o persoană cu funcție de demnitate publică; care din imprudență au cauzat o vătămare gravă sau medie integrității corporale sau sănătății; care din imprudență au cauzat decesul persoanei sau sinuciderea acesteia, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 8 ani sau cu amendă în mărime de la 1350 la 1600 de unități convenționale, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani.

Art. 166/1 (al. 3) prevede că: Tortura, adică orice faptă intenționată prin care se provoacă unei persoane o durere sau suferințe fizice sau psihice puternice cu scopul de a obține de la această persoană sau de la o persoană terță informații sau mărturisiri, de a o pedepsi pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis ori este bănuită că l-a comis, de a o

intimida sau de a exercita presiune asupra ei sau asupra unei terțe persoane, sau din orice alt motiv, bazat pe o formă de discriminare, oricare ar fi ea, atunci când o asemenea durere sau suferință este provocată de către o persoană publică sau de către o persoană care, de facto, exercită atribuțiile unei autorități publice, sau de către orice altă persoană care acționează cu titlu oficial sau cu consimțământul expres sau tacit al unei asemenea persoane se pedepsește cu închisoare de la 6 la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 8 la 12 ani.

Art. 166/1 (al. 4) Acțiunile prevăzute la alin. (3) săvârșite cu bună știință asupra unui minor sau asupra unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dizabilității ori altui factor; săvârșite asupra a 2 sau a mai multor persoane; săvârșite de 2 sau de mai multe persoane; săvârșite prin folosirea armei, instrumentelor speciale sau a altor obiecte adaptate acestui scop; săvârșite de o persoană cu funcție de răspundere sau de o persoană cu funcție de demnitate publică; care din imprudență au cauzat o vătămare gravă sau medie integrității corporale sau sănătății; care din imprudență au cauzat decesul persoanei sau sinuciderea acesteia, se pedepsesc cu închisoare de la 8 la 15 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

În acest sens, din 2017 Institutul pentru Democrație din Comrat, în parteneriat cu Institutul Național al Femeilor din Moldova (mun. Chișinău) și Centrul Media (Tiraspol), cu sprijinul Uniunii Europene, a lansat proiectul „Toți împreună vom spune NU torturii în Moldova: societatea civilă împotriva torturii”.

Obiectivul principal al proiectului este de a preveni și combate tortura în Republica Moldova.

Sarcinile proiectului: (1) să faciliteze acordarea asistenței juridice, psihologice primare victimelor torturii, precum și reabilitarea acestora; (2) să promoveze conștientizarea publică a inadmisibilității torturii; (3) să promoveze punerea în aplicare a dispozițiilor actelor internaționale privind interzicerea torturii și recomandările Comitetului ONU împotriva torturii pentru Republica Moldova; (4) să creeze o rețea de organizații neguvernamentale, axate pe combaterea torturii și să consolideze

capacitățile membrilor Rețelei; (5) să promoveze dezvoltarea profesională a organizațiilor angajate în prevenirea torturii; (6) să promoveze îmbunătățirea cunoașterii de către angajații poliției, penitenciarelor și spitalelor de psihiatrie, precum și a studenților facultăților de drept din Universitățile din Moldova (potențiali ofițeri de poliție, procurori, judecători) a responsabilității pentru aplicarea torturii, a metodelor de prevenire a torturii și încurajarea intoleranței la tortură și altele.

Acest proiect este implementat în cadrul Instrumentului European pentru Democrație și Drepturile Omului.

Inițiativa Europeană pentru Democrație și Drepturile Omului a fost înființată la propunerea Parlamentului European din 1994 pentru a sprijini activitățile societății civile în domeniul drepturilor omului și a democrației, precum și eforturile organizațiilor internaționale în acest domeniu. În decembrie 2006, aceasta a fost redenumită ca: Instrumentul European Pentru Democrație și Drepturile Omului (IEDDO).

Instrumentul European Pentru Democrație și Drepturile Omului este un program al Uniunii Europene, care are drept scop promovarea democrației și a drepturilor omului în întreaga lume prin sprijinirea inițiativelor societății civile. IEDDO este destinat să contribuie la dezvoltarea și consolidarea democrației și a statului de drept, precum și respectarea drepturilor omului în întreaga lume. Programul urmărește sporirea respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale, promovarea reformelor democratice în țările terțe prin sprijinirea organizațiilor societății civile. Acest instrument este conceput pentru a ajuta societatea civilă să devină o forță eficientă pentru reforma politică și protecția drepturilor omului. În același timp, acesta completează programele geografice, care se concentrează pe consolidarea instituțiilor statului.

La ceremonia de inaugurare a Centrului de asistență juridică, psihologică și de reabilitare primară din mun. Comrat, Ambasadorul Uniunii Europene în Moldova, Peter Michalko, a declarat că a fost foarte încântat să anunțe lansarea proiectului „Toți împreună vom spune NU torturii în Republica Moldova: societatea civilă împotriva torturii”. Șeful Delegației UE a subliniat că „drepturile omului și democrația sunt valori fundamentale pe care UE le sprijină în întreaga lume; aceste valori stau la baza

relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, menționând că una dintre obligațiile UE este de a oferi asistență și sprijin pentru dezvoltarea democratică a Republicii Moldova”.

Proiectul „Toți împreună vom spune NU torturii în Moldova: societatea civilă împotriva torturii” are drept scop prevenirea fenomenului torturii în Moldova prin crearea a trei Centre de asistență juridică, psihologică și reabilitare primară a victimelor torturii; un șir de sesiuni de instruire pentru angajații sistemului penitenciar, poliție, centrelor pentru persoanele cu dizabilități și spitalelor de psihiatrie, inclusiv deținuți, beneficiari și alte categorii de persoane din grupul de risc. Sesiuni de informare vor fi desfășurate și pentru studenții de la drept (viitori polițiști, judecători și procurori), de asemenea va fi constituită și o rețea de ONG-uri regionale împotriva torturii (cel puțin 15-20 de ONG-uri în Găgăuzia, Chișinău și regiunea transnistreană) și va fi lansat un subprogram de mini-granturi pentru ONG-uri în vederea susținerii inițiativelor anti-tortură.

Din aprilie 2018 în Republica Moldova și-au început activitatea trei Centre de asistență juridică, psihologică și reabilitare primară a victimelor torturii (cu sediile în mun. Chișinău, mun. Comrat și mun. Tiraspol). La 25 iulie 2018 în mun. Comrat a avut loc deschiderea oficială a Centrului de asistență juridică, psihologică și reabilitare primară a victimelor torturii. Evenimentul a fost deschis de oaspetele de onoare Domnul Peter Michalko, Ambasadorul Uniunii Europene în Republica Moldova.

Ținem să menționăm că la deschidere au participat: Doamna Elena-Alina Doroftei, consilier politic al Delegației Uniunii Europene în Moldova, Domnul Mihail Cotorobai, Avocatul Poporului (Ombudsmanul), Domnul Serghei Anastasov, Primarul mun. Comrat; Domnul Ivan Topal, Președintele-interimar al raionului Comrat; Domnul Serghei Zaharia, Rector al Universității de Stat din Comrat și membru al Adunării Populare a Găgăuziei; Domnul Vitalii Vlah, Șeful Direcției relații externe ale UTA Găgăuzia; Domnul Alexei Zlatovcen, Șeful Direcției sănătate și protecție socială a UTA Găgăuzia; precum și reprezentanți ai poliției, penitenciarelor și alți oaspeți.

După cum a menționat Ambasadorul Peter Michalko, în 2017 a devenit clar că în Republica Moldova există încă multe probleme ce țin de aplicarea torturii și relexelor tratamente, reamintind în acest

context cazul lui Andrei Braguța, care a decedat din cauza unor defecte sistemice existente într-o instituție de detenție. Domnia sa a mai declarat că un cetățean al Republicii Moldova, indiferent de locul în care trăiește, la Chișinău, Comrat sau Tiraspol, trebuie să fie sigur că va rămâne în centrul atenției și susținerii UE. Ambasadorul a subliniat faptul că Uniunea Europeană susține reforma poliției în contextul punerii în aplicare a Acordului de Asociere și a agendei sale. Cu toate acestea, sunt necesare și modificări de percepție și comportament. Delegația speră că fenomenul torturii și relexelor tratamente în izolatoarele de detenție preventivă ale poliției să dispară.

Acordarea de asistență calificată victimelor torturii este o necesitate urgentă, mai ales că mulți dintre acești oameni nu știu că sunt supuși la relexe tratamente, a declarat la eveniment Domnul Mihail Cotorobai, Avocatul Poporului Republicii Moldova.

Primarul orașului Comrat, Serghei Anastasov, a mulțumit Ambasadorului UE, Peter Michalko, pentru sprijinul oferit la deschiderea acestui Centru și implementarea altor proiecte, menționând că rezultatul lor este resimțit la Comrat. Primarul a subliniat importanța pedepsirii persoanelor care aplică tortura în instituțiile penitenciare și în alte locuri închise.

În concluzie, Serghei Anastasov a asigurat că, dacă va fi necesar, primăria va coopera cu Institutul pentru Democrație. Participanții au dorit succes și prosperitate Centrului, apreciind importanța deosebită a acestui Centru pentru UTA Găgăuzia și asigurarea suportului instituțiilor pentru activitățile Centrului de asistență juridică, psihologică și reabilitare primară a victimelor torturii.

Centrele oferă asistență primară victimelor torturii și a relexelor tratamente. Serviciile Centrelor sunt gratuite și garantează confidențialitatea și o abordare individuală la examinarea fiecărei cereri.

Centrele juridice, psihologice și de reabilitare primară pentru victimele torturii, ajută victimele să depășească stresul psihologic și le oferă asistență juridică primară. Juriștii acordă consultanță, asistă victimele să depună plângeri autorităților competente, să documenteze cazul și să informeze victimele cu privire la drepturile și dispozițiile legale.

Procesul de asistare a victimelor torturii cuprinde: adresarea victimei personal sau prin reprezentant la Centru; prezentarea de către victime a suportului probatoriu, descrierea faptelor, identificarea și stabilirea unui climat pozitiv și amical; ridicarea probelor,

desfășurarea interviului, completarea chestionarului de tortură; adresarea către organele competente; monitorizarea cazului; redactarea plângerilor la procuratură și Oficiul Avocatului Poporului sau către alte instanțe; analiza și evaluarea asistenței juridice oferite. În cazul acordării asistenței juridice, se aplică o abordare individuală pentru fiecare victimă.

Asistența juridică permite victimei torturii să-și protejeze în mod eficient drepturile și să prevină folosirea în continuare a torturii împotriva sa.

Asistența psihologică este, de asemenea, importantă, deoarece victimele care se află într-o situație traumatizantă și au avut de suferit de pe urma torturii, forme grele de violență fizică și psihologică se află într-o situație care implică o serie de tulburări psihice și psihosomatice.

Prin intermediul interviurilor, clarificărilor semnificative și testării psihologice programate a victimei în timpul consilierii psihologice individuale, psihologul poate face recomandări pentru reabilitarea și resocializarea beneficiarului.

În procesul de acordare a asistenței psihologice, posibilități neobstrucționate pentru victimă de a merge la Centrul de consiliere psihologică și de reabilitare planificată, se oferă consiliere psihologică pentru beneficiari, se desfășoară la un moment convenabil pentru ei, asigurându-se confidențialitatea și securitatea completă. Metoda de conversație-confesiune, conversație-interviu cu o serie de clarificări, este folosită pentru a identifica o serie de principale probleme ale victimei, ceea ce face posibilă furnizarea eficientă de asistență psihologică.

O condiție importantă pentru rezolvarea acestor probleme și îmbunătățirea eficacității reabilitării psihologice a persoanelor afectate, este un indicator al utilizării metodei de diagnosticare psihologică și consiliere psihologică sistemică.

Testarea psihologică și alte metode de asistență sunt utilizate pentru a identifica oportunitățile individuale de suport victimei. Asistența psihologică și alte forme accesibile de socializare, oportunitățile de angajare, se desfășoară strict individual cu beneficiarul.

Consilierea individuală se efectuează într-o atmosferă de încredere și respect față de victimă, astfel încât aceasta să poată dezvălui starea psihologică și caracteristicile individuale personale, precum și stările psihosomatice asociate - ceea ce reprezintă un indicator și un factor fundamental în obținerea de

rezultate pozitive în viitor în activitatea unui psiholog pentru reabilitarea victimei.

La necesitate, se oferă consiliere repetată de către psiholog pentru a restabili sănătatea psihică a victimei. Programul privind oportunitățile de angajare pentru beneficiari este aplicat cu succes, ceea ce determină perspectiva lor socială. Asistența psihologică permite victimelor torturii să scadă nivelul traumei, să învețe să o înțeleagă și să o accepte, treptat, să revină în societate și / sau în mediul de lucru.

În cazul în care ați fost supus acțiunilor de tortură și/ sau relelor tratamente: 1) Trebuie să depuneți cât mai curând o plângere la procuratura teritorială (la Chișinău, la procuratura sectorului relevant al municipiului).

Este necesar să descrieți în plângere CINE, UNDE și PERIOADA actelor de tortură. Sunteți în drept să solicitați examinarea medico-legală pentru stabilirea gradului de vătămări. La fel, aveți dreptul de a vă informa cu privire la rezultatele expertizei medico-legale în mod individual, sau cu apărătorul Dvs. Insistați să primiți aceste informații, deoarece este dreptul Dvs.

În cazul în care vă aflați în custodia poliției (reținut), puteți solicita acordarea asistenței juridice gratuite de stat (dacă nu aveți mijloace financiare pentru a contracta un avocat) sau sunteți în drept să alegeți să fiți asistat de un avocat ales de Dvs, sau de rude și apropiați. De asemenea, aveți dreptul de a solicita ajutor din partea organizațiilor pentru apărarea drepturilor omului, de exemplu, Oficiul Avocatului Poporului al Republicii Moldova (Chișinău, str. Sfatul Țării nr. 16, tel: +373 22 23-48-00, e-mail: ombudsman@ombudsman.md).

Dacă plângerea dvs. este respinsă, procuratura va emite un refuz motivat pentru inițierea urmăririi penale. Aveți dreptul să atacați această decizie la un procuror superior (în termen de 10 zile).

2) Solicitați asistență la unul dintre Centrele de asistență juridică, psihologică și de reabilitare a victimelor torturii.

Adresele de contact ale centrelor de asistență juridică, psihologică și de reabilitare primară a victimelor torturii:

- 1) Chișinău: str. bucurești, 71; tel.: 067203040;
- 2) Comrat: str. Tretiacova, 21/3; tel.: 078899110;
- 3) Tiraspol: str. Șevcenco 12/12; tel.: 077973007.